Michaela Kiššová

Násilná kriminalita a s ňou súvisiace fenomény

Anotácia: Autorka v predkladanej štúdii charakterizuje násilnú kriminalitu ako kategóriu kriminológie. Osobitne, rešpektujúc poznanie z realizovaného prieskumu, vymedzuje základné znaky, ktoré je vhodné rešpektovať pri zatrieďovaní trestných činov do tejto špecifickej skupiny kriminality. V týchto intenciách násilnú kriminalitu vníma ako najzávažnejšie druhy trestných činov, ktorých subjekty nesmerujú útoky len proti životu a zdraviu, ale aj na iné chránené objekty použitím rôznych foriem násilia.

Kľúčové slová: násilná kriminalita, vraždy, lúpeže, úmyselné ublíženie za zdraví, vandalizmus, nebezpečné prenasledovanie, šikanovanie

Úvod

V tradičnej spoločnosti bolo násilie manifestáciou moci s cieľom presadiť spoločenské postavenie jedinca či skupiny, ako aj získať majetok. V súčasnej spoločnosti pojem násilie, ako aj jeho obsah či charakter nemožno takto jednoducho vymedziť. Zjednodušene povedané, vymedzenie tejto vlastnosti, konania, prejavu, dôsledku je problematické. Pri objektivizácii uvedeného si dovoľujeme uviesť, že v súčasnej dobe nie je agresia a násilie doménou iba silných a mocných, ale násilie preniklo do všetkých oblastí spoločnosti a prostredníctvom moderných technológií sa násilie „sprístupnilo“ všetkým vrstvám spoločnosti.

Násilie zohráva aj signifikantnú úlohu v živote jednotlivcov, ako aj celých rodín. Rozličné teórie si kládli a aj v súčasnosti si kladú za cieľ vysvetliť pôvod násilného a agresívneho správania. Biologicky kriminologicky orientované teórie vysvetľujú násilné správanie prostredníctvom biologických predispozícií človeka ako sú napríklad gény, hormóny či neurotransmitery a pod. Psychologicky kriminologicky orientované teórie hľadajú príčiny násilného správania predovšetkým v poruchách osobnosti a vo faktoroch akými sú napríklad nevedomie, poruchy poznávania či emócií a pod. Sociologicky kriminologicky orientované teórie poukazujú na príčiny násilného správania v prostredí, v ktorom sa jedinec nachádza a ktorého je súčasťou a formuje jeho správanie prostredníctvom rodinných väzieb, kultúry, rovesníckych skupín, sociálnych zmien v spoločnosti a pod.[1]

Na základe uvedených vymedzení je potrebné nahliadať na násilie a násilné správanie ako na multifaktorový jav, ktorý zasahuje do viacerých sfér a vytvára či rozširuje priestor pre vznik a pôsobenie potencionálnych hrozieb, ktoré prenikajú a zasahujú do života jedincov a celej spoločnosti.

Tieto konštatácie sme akceptovali pri realizácii prieskumu, ktorého cieľom je vymedziť základné klasifikačné kritéria, ktoré je vhodné akceptovať pri zatrieďovaní trestných činov do skupiny násilnej kriminality. V tomto postupe sme vykonali rešerš odbornej literatúry, vedené rozhovory s odborníkmi z praxe (príslušníci polície externe študujúci na Akadémii Policajného zboru v Bratislave – 10 poslucháčov – špecializácia kriminálna polícia, rok 2022), kauzálne analýzy realizovaných prípadov a štatistické analýzy registrovaných trestných činov násilnej kriminality v policajnej praxi. Takto získané poznanie sme logickými operáciami spracovali do predkladaného textu vo forme vedeckej štúdie.

Zvolený prístup a postupy sú realizované systémovo v rámci plnenia vedeckovýskumnej úlohy: „*Zisťovanie úrovne právneho vedomia občanov Slovenskej republiky s dôrazom na drogovú kriminalitu*“, registrovanej na Akadémii Policajného zboru v Bratislave pod číslom VÝSK 259 z roku 2021.

[1] MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době*, s. 21 - 22.

V súlade s plnením tejto úlohy sme sa rozhodli skúmať, či je správne, ak v policajná prax registruje v štruktúre všeobecnej kriminality aj trestné činy drogovej kriminality.

1 Terminológia útočného správania sa jednotlivca či skupiny

Kriminalita – súhrn páchaných a spáchaných trestných činov. Je to spoločenský jav, ktorý vzhľadom k nežiaducim prejavom (dôsledkom) je potrebné adekvátnymi preventívnymi a represívnymi opatreniami kontrolovať. V daných súvislostiach, opatrenia pre potreby kontroly kriminality vnímame, ako aktívnu činnosť kompetentných orgánov, ktorú realizujú za účelom zabezpečenia jej fungovania (zákrok, akcia na zabezpečenie niečoho) a dosahovania stanovených cieľov systematickým pôsobením proti možnému vzniku nežiaducich následkov z páchaných a spáchaných trestných činov. Predovšetkým vzhľadom k funkčnosti týchto opatrení, ich realizácia je vykonávaná v legislatívnej, organizačno-riadiacej a strategicko-taktickej oblasti. Z pragmatického hľadiska, vzhľadom na to, že tento sociálny jav je tvorený heterogénnymi druhmi trestných činov, je kriminalita klasifikovaná podľa rôznych kritérií (násilná, mravnostná, majetková, ekonomická, finančná, korupčná, drogová, ...). Tie predovšetkým sú určované samotným predmetom, ktorým v rámci vedných disciplín je skúmaný, hodnotený a vysvetľovaný samotný trestný čin, prvok kriminality.

„Ktoré trestné činy je potrebné zatriediť do skupiny násilnej kriminality?“

To je otázka, na ktorú sme sa snažili nájsť odpoveď v nami realizovanom prieskume. Pri hľadaní odpovede na túto otázku, akceptujúc sémantický výklad, ide o trestné činy, ktoré sú sprevádzané realizáciou násilia. Z analógie tejto konštatácie je zrejmé, že pre začlenenie trestných činov do tejto skupiny kriminality nie je rozhodujúce či toto násilie smeruje proti životu a zdraviu, ale že ide o násilie – ofenzívne správanie smerujúce proti osobám, zvieratám a veciam.

K pomenovaniu ofenzívneho správania sa jedinca či skupiny sú používané viaceré pojmy ako napríklad násilie, agresia, agresivita, hostilita. Uvedené pojmy sa dostávajú do predmetu záujmu kriminológie, sociológie, psychológie, trestného práva, kriminalistiky a v neposlednom rade bezpečnostných vied.

Na základe realizovaného štúdia odbornej literatúry sme dospeli k záveru, že ani v súčasnosti neexistuje jednotná definícia pojmu násilie (daný fakt sa prejavuje nielen v slovenskej a českej odbornej literatúre, ale rovnako aj v zahraničnej odbornej literatúre). Z nášho pohľadu najčastejšie používanou charakteristikou daného pojmu je definícia Svetovej zdravotníckej organizácie, ktorá pojem násilie definuje ako *„úmyselné použitie alebo hrozbu použitia fyzickej sily proti sebe samému, inej osobe alebo skupine či spoločnosti osôb, ktoré pôsobí alebo má vysokú pravdepodobnosť spôsobiť zranenia, smrť, psychické poškodenie, pocity nedostatku alebo ujmy.“*[2] Na základe uvedeného výkladu vyslovujeme záver, že existujú viaceré formy násilia.

Prvá klasifikácia sa zameriava na rozdelenie násilia podľa toho voči komu násilie smeruje a roztrieďuje násilie do piatich skupín:

1. <u>násilie proti sebe samému</u>, pri ktorom aktérom násilia a obeťou násilia je tá istá osoba (do tejto skupiny násilia je možné zaradiť napríklad zmrzačenie sa, sebapoškodzovanie ako aj samovraždu),
2. <u>násilie individuálne</u>, ktoré smeruje voči jednotlivcovi a prejavuje sa napríklad ako manipulácia, podrobenie, nesloboda či usmrtenie,

[2] MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době*, s. 21.

3. násilie skupinové, ktoré sa vyskytuje v celku zloženého z menšieho počtu jedincov (v počte najmenej dve osoby) v závislosti od jeho charakteru. Členovia skupiny sú spätí osobným kontaktom a vyznačujú sa skupinovými cieľmi a odlišujú sa od skupiny tí, ktorí do skupiny nepatria. Skupinové násilie sa vyskytuje napríklad ko násilie v rodinách (napríklad domáce násilie), násilie v školách (napríklad šikanovanie), násilie na pracoviskách (napríklad mobbing), násilie na verejnosti (napríklad prejavy rasovo motivovanej kriminality),
4. násilie hromadné (spoločenské násilie), ktoré je realizované veľkou skupinou ľudí pokúšajúcich sa ovládnuť inú veľkú skupinu prostredníctvom nátlaku alebo aj fyzického násilia. Najčastejšie je to násilné stretnutie dvoch alebo viacerých štátov a prejavuje sa napríklad vo forme štrajkov, revolúcií či vojen,
5. násilie proti živej a neživej prírode, ktoré pácha jednotlivec alebo skupina osôb voči zložkám životného prostredia a prejavuje sa napríklad ako nelegálne používanie pesticídov a chemikálií.[3]

V zmysle ďalšej kategorizácie je možné násilie rozdeliť podľa jednotlivých foriem, ktoré sú namierené voči integrite osoby a zasahujú aj do širších súvislostí spojených so životom jedinca. Prvou formou je fyzické násilie, ktorého najčastejšími prejavmi je napríklad kopanie, udieranie, škrtenie, dusenie, bitie a pod. Druhou formou je psychické násilie a jeho najčastejšie prejavy sú kritizovanie, obviňovanie, manipulácia, ponižovanie, zastrašovanie, vyhrážanie sa a pod. Treťou formou je sexuálne násilie, pri ktorom sú najčastejšie prejavy napríklad vynucovanie si pohlavného styku, nútenie k rôznym sexuálnym praktikám, sledovanie pornografických materiálov a pod. Štvrtou formou je ekonomické násilie, ktoré sa prejavuje napríklad odmietaním finančne sa podieľať na starostlivosti o deti či spoločnej domácnosti, odopieraním prístupu k spoločnému účtu, alebo aj vymáhaním peňazí. Piatou formou je sociálne násilie, ktorého prejavy môžeme vidieť v odopieraní stretnutí sa s rodinou či priateľmi, v zákaze navštevovať zamestnanie či v nepretržitom kontrolovaní osoby a pod.

Z kriminologického pohľadu môžeme vidieť, že do jedného z najobávanejších druhov násilia sa zaraďuje násilie páchané náhodne. Náhodné násilie odborníci definujú prostredníctvom troch určujúcich znakov. Prvým znakom je absencia akéhokoľvek vzorca páchania násilia. Druhým znakom je páchanie násilia bez zjavného motívu a tretím znakom je, že páchateľ násilia je obeti neznámy. Náhodné násilie je páchané neznámou osobou a bez predchádzajúceho či iného zjavného motívu páchateľa. Spúšťačom najväčším obáv z tohto násilia je jeho nepredvídateľnosť a potencionálna všadeprítomnosť v spoločnosti, ako aj skutočnosť, že osoba nemôže anticipovať a ani sa voči nemu brániť. Kriminológovia predovšetkým upozorňujú na to, že väčšina obetí násilnej kriminality svojich páchateľov pozná a média obraz všadeprítomnej hrozby náhodného násilia iba stupňujú a môžu u jednotlivcov či celých skupín vyvolávať pocity intenzívnej úzkosti.[4]

Rešpektujúc náš poznávací zámer, k uvedenému uvádzame, že niektorí autori považujú násilie za subkategóriu agresie, iní túto hierarchiu nepovažujú za výstižnú a oba pojmy striktne oddeľujú. V súlade s ich poznaním je agresia akýmsi motivačným činiteľom a násilie jedným z prejavov agresie v ľudskom správaní. Násilné správanie je patologickou formou agresie, ktorej zmyslom je zámerne niekoho poškodiť.[5] Pojem agresia môžeme

[3] KAFKA, J. *K otázke skupinového násilia* [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2002/01/02.pdf.

[4] MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době,* s. 24.

[5] BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P., ZEMAN, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*, s. 11.

definovať ako „*jednotku správania sa, reakciu na podnet, výpad či útočnosť, prípadne nepriateľstvo*.“[6] Agresiu môžeme charakterizovať aj ako „*správanie sa jedinca či skupiny, ktoré vedome (úmyselne) ubližuje, násilne obmedzuje slobodu a poškodzuje iné osoby alebo veci. Agresie sa môže dopustiť jedinec, skupina osôb alebo aj štát.*“[7] Na základe analýzy uvedených citovaných názorov je možné vymedziť znaky agresie v širšom a užšom zmysle. V širšom zmysle je agresia „*súhrnom deštruktívnej povahy agresívneho správania a konštruktívneho aspektu, ktorého cieľom je zdolať prekážku stojacu na ceste v dosahovaní cieľov*.“ V užšom zmysle je agresia „*reakciou alebo útočným správaním, ktorého cieľom je poškodiť alebo zničiť objekt*.“ Z kriminologického hľadiska sa ako najvhodnejšie javí „*parciálne použitie definície agresie, ako konkrétna činnosť jedinca (behaviorálna jednotka) vychádzajúca buď z agresivity, alebo z hostility, na základe čoho možno agresiu sformulovať ako konkrétny akt správania zameraný na zdolanie prekážky brániacej jedincovi v dosahovaní želaného cieľa*.“[8]

Obdobné názory na identitu agresie vypracoval americký odborník na psychológiu A. H. Buss. Ten, rešpektujúc svoju vedeckú orientáciu, klasifikuje agresiu podľa foriem, druhov jej funkčných prejavov. Prvý druh je fyzická aktívna priama agresia, ktorá zahŕňa napríklad bitie. Druhý druh je fyzická aktívna nepriama agresia, ktorá zahŕňa napríklad najatie si agresora.[9] Tretí druh je fyzická pasívna priama agresia, ktorá zahŕňa napríklad fyzické bránenie druhému v dosiahnutí jeho cieľov (napríklad ničenie pomôcok, ktoré sú nutné pre úspech). Štvrtý druh je fyzická pasívna nepriama agresia, ktorá zahŕňa napríklad odmietnutie splniť niektoré požiadavky. Piaty druh je verbálna aktívna priama agresia, ktorá zahŕňa napríklad urážanie niekoho, slovné ponižovanie, používanie rôznych nadávok, vulgárnych výrazov a pod. Šiesty druh je verbálna aktívna nepriama agresia, ktorá zahŕňa napríklad rozširovanie ohovárania, ktoré ubližuje druhému. Siedmy druh je verbálna pasívna priama agresia, ktorá zahŕňa úplne ignorovanie druhého človeka, napríklad odmietnutie odpovedať na pozdrav či na akúkoľvek inú otázku. Ôsmy druh je verbálna pasívna nepriama agresia, ktorá zahŕňa napríklad nezastať sa niekoho, kto je nespravodlivo kritizovaný.[10]

Podľa nášho názoru, tieto charakteristiky akceptuje aj kriminológia. Tá v obsahu svojho poznania pri definovaní pojmu agresia využíva aj pojem kriminálna agresia. Kriminálnu agresiu môžeme definovať ako „*také správanie subjektu, ktoré ohrozuje alebo porušuje záujmy chránené trestným právom, pri ktorých subjekt používa fyzickej sily alebo hrozby fyzickou silou, často s cieľom poškodiť alebo deštruovať objekt činnosti*.“[11] Z výskumného kriminologického hľadiska môžeme kriminálnu agresiu rozdeliť do dvoch skupín. Prvou skupinou je tzv. chladná alebo inštrumentálna agresia, ktorá je cielená a používaná na dosiahnutie nejakej subjektívne významnej hodnoty. Daná agresia sa prejavuje charakteristickými znakmi ako napríklad neutrálny postoj k obeti, absentovanie afektívneho prejavu, neprejavenie nepriateľského postoja k obeti, relatívne krátke trvanie, nižšia až nízka miera agresie. Druhou skupinou je tzv. afektívna alebo expresívna agresia, ktorá je často reaktívna agresia sprevádzaná emocionálnym či iným vzrušením napríklad afektom strachu, hnevu alebo sexuálnym vzrušením. Prejavuje sa charakteristickými znakmi ako napríklad predchádzajúce konfliktné interakcie s obeťou (s častou provokáciou z jej strany), nepriateľský postoj k obeti, brutalita, užitie alkoholických nápojov alebo aj vysoká intenzita

[6] GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie,* s. 273.

[7] MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době*, s. 17.

[8] KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*, s. 293.

[9] MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době,* s. 17.

[10] MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 39 - 40.

[11] VÁLKOVÁ, H., KUCHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminológie a trestní politiky*, s. 400.

agresie.[12] To v konečnom zmysle slova potvrdzuje, že vo vzťahu ku skúmaniu, hodnoteniu a vysvetľovaniu násilia a agresie je nutné pristupovať systematicky. Osobitne skúmať interakcie, ktoré vznikajú, existujú a zanikajú v týchto formách konaní. Tým myslíme na vymedzenie vnútorných a vonkajších vzťahov, ktoré pôsobia v jednotlivých vývojových etapách (štádiách) ich realizácie a pod. Tieto, nami vyslovené závery, sú rešpektované aj inými odborníkmi.

Pri objektivizácii uvedeného uvádzame, že postoj alebo aj vnútorná pohotovosť organizmu k agresii sú v odbornej literatúre definované pojmom agresivita. Do istej miery je to charakteristický znak osobnosti jedinca. V širšom slova zmysle môžeme agresivitu označovať ako schopnosť organizmu mobilizovať sily k zápasu za účelom dosiahnutia stanoveného cieľa a schopnosť vzdorovať ťažkostiam v živote osoby. Každý jedinec disponuje určitou mierou agresivity, aby mal šancu prežiť v spoločnosti. U osôb môžeme sledovať dve hraničné podoby miery agresivity v ich správaní. Prvá podoba sa prejavuje u osôb s vysokou mierou agresivity, ktoré sú náchylné sa v aj v bežných situáciách správať a konať agresívne. Prejavuje sa to napríklad v tom, že osoba reaguje impulzívne na rôzne druhy podnetov, má väčšie sklony k urážlivosti, prípadne k nedotklivosti a ťažšie sa s ňou komunikuje. Spoločnosť a okolie môže takúto osobu vnímať ako nebezpečnú a ohrozujúcu. Z tohto dôvodu má väčšina ľudí tendenciu sa takýmto osobám vyhýbať. Druhú podobu môžeme sledovať u osôb s nízkou mierou agresivity, ktoré sú väčšinou schopné vo vypätých situáciách hľadať uspokojujúce riešenie prostredníctvom kompromisu, dohody a zmieru. Okolie takúto osobu považuje za diplomatickú, komunikatívnu a spoločenskú.[13] U jedincov neexistujú takéto „čisté“ podoby miery agresivity a ich správanie závisí od konkrétnej situácie ako aj od ďalších biologických, psychologických či sociálnych faktorov.

Ďalším prvkom vzťahov súvisiacich s danou problematikou je hostilita, ktorá je definovaná ako „*postoj (zameranosť osobnosti), ktorý je charakterizovaný nepriateľskosťou, negativizmom, zatrpknutosťou, odporom voči ostatným ľuďom*.“[14]

Keď si porovnáme agresivitu a hostilitu môžeme vidieť rozdiel najmä v príčinných faktoroch. Heretik uvádza, že agresivita je do značnej miery determinovaná biologickými faktormi a oproti nej hostilita vychádza najmä zo sociálnych faktorov akými je nepriateľské rodinné prostredie osoby, nedostatok kladných citových väzieb či nadmerné využívanie trestov pri výchove.[15] Na druhej strane Klimek uvádza, že „*hostilita môže byť zložkou agresivity, ale nemusí nadobudnúť charakter agresivity. Nemusí sa prejaviť agresívnym správaním, často sa prejavuje tak, že jednotlivec sa negatívne vyjadruje o niekom. Hostilita môže byť príčinou agresie, ale agresia môže mať aj iné príčiny*.“[16]

Zastávame názor, že vymedzené kategórie bezprostredne nadväzujú a úzko súvisia s charakteristikou násilnej kriminality.

Na základe výsledkov nami realizovaného prieskumu sme dospeli k záveru, že charakteristika násilnej kriminality nie je ani v súčasnej dobe vymedzovaná jednotne (*unisono* to potvrdili nami oslovení respondenti z policajnej praxe). Nejednotnosť je spôsobená prístupmi ku vnímaniu kategórie násilia. Táto kategória, vo forme prívlastku k termínu kriminalita je používaná v kriminológii, kriminalistike a v poslednej dobe v konštituovaných bezpečnostných vedách.

---

[12] VÁLKOVÁ, H., KUCHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminológie a trestní politiky*, s. 400.

[13] MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 10 - 11.

[14] HOLCR. K. a kol. *Kriminológia*, s. 230.

[15] HERETIK, A. *Forenzná psychológia,* s. 357.

[16] KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*, s. 294.

V kriminologickom ponímaní pod násilnou kriminalitou chápeme skupinu trestných činov, pri ktorých páchateľ úmyselne používa fyzické alebo psychické násilie alebo hrozbu násilia smerujúce voči telesnej integrite obete s cieľom spôsobiť jej ujmu na živote alebo zdraví, alebo ako prostriedok k získaniu neoprávneného prospechu na úkor majetku obete. Na základe uvedeného je možné vymedziť znaky násilnej kriminality. Tými sú úmyselné konanie páchateľa, použitie násilia alebo jeho hrozby, prostriedok na konečný predmet útoku - ľudské telo alebo ako násilný prostriedok k získaniu neoprávneného prospechu a úmyselné spôsobenie ujmy na živote alebo zdraví obete alebo jeho ohrozenie.[17]

Samozrejme, násilná kriminalita nie je kategória trestného práva. Z trestno-právneho hľadiska je možné „násilnú kriminalitu" analogicky vymedziť v rámci výkladu pojmu násilie a v jednotlivých znakoch skutkových podstát trestných činov. Aktuálne platný Trestný zákon (č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov) nedefinuje pojem násilie. Avšak v porovnaní s predchádzajúcim znením Trestného zákona (č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov) podáva výklad ku dvom spôsobom spáchania trestného činu. Prvým spôsobom spáchania je trestný čin spáchaný násilím, ktorý je uvedený nasledovne „*ak páchateľ použije na jeho spáchanie fyzické násilie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je spáchaný na osobe, ktorú páchateľ uviedol do stavu bezbrannosti ľsťou, alebo ak páchateľ použil násilie proti veci iného.*"[18] Z danej skutkovej podstaty vyplýva použitie fyzického násilia páchateľa k prekonaniu alebo zamedzeniu kladeného alebo očakávaného odporu obete. Taktiež aj použitie ľsti páchateľa, kedy bol vyvolaný omyl u obeti, prípadne aj využitie omylu obete s cieľom dosiahnuť sledovaný cieľ. Za stav bezbrannosti môže byť považovaný napríklad stav omámenia (opitosť, podanie utišujúceho lieku či inej látky a pod.), alebo aj hlboký spánok.[19] Druhým spôsobom spáchania je trestný čin spáchaný s použitím nátlaku a to „*vtedy, ak páchateľ použije na jeho spáchanie psychické násilie proti inému.*"[20] Z danej skutkovej podstaty vyplýva použitie psychického násilia páchateľa na vôľu obete a spôsobenie jej duševnej bolesti či úzkostí aj na krátke časové obdobie.

Aktuálny Trestný zákon taktiež nevymedzuje samostatnú skupinu násilných trestných činov, ktoré by boli upravené v jednej hlave alebo v samostatnom diele osobitnej časti Trestného zákona. Z trestno-právneho hľadiska sú trestné činy násilnej povahy upravené predovšetkým v I. hlave Osobitnej časti Trestného zákona - trestné činy proti životu a zdraviu a v II. hlave Osobitnej časti Trestného zákona - trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti. K násilným trestným činom môžeme zaradiť aj skupinu trestných činov, pri ktorých násilie je len kvalifikovaným znakom skutkovej podstaty. Ďalšiu skupinu tvoria aj trestné činy, ktoré sú páchané násilím alebo jeho hrozbou, avšak samotné násilie nie je znakom danej skutkovej podstaty. Trestné činy násilnej povahy sú spáchané rôznymi spôsobmi, formami a spôsobujú odlišné následky na živote a zdraví obetí.[21]

V konečnom dôsledku, to nie je absolútne v rozpore s nami vymedzenou charakteristikou násilnej kriminality, ktorú sme kolektívne spracovali pre potreby kriminológie. V daných súvislostiach považujeme za potrebné uviesť, že z hľadiska trestného práva v I. hlave Trestného zákona sú začlenené trestné činy proti životu a zdraviu, v ktorých sú uvedené aj trestné činy z kriminologického hľadiska zaradené do skupiny drogovej kriminality (§ 171, § 172 nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi, ...).

---

17 KOLEKTÍV AUTOROV. *Kriminológia – osobitná časť, 1. diel,* s. 61.

18 § 122 ods. 7 Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

19 MAŠLANYOVÁ, D. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť,* s. 298 - 299.

20 § 122 ods. 8 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

21 KOLEKTÍV AUTOROV. *Kriminológia – osobitná časť, 1. diel,* s. 62.

2 Fenomenológia násilnej kriminality

V policajnej praxi sú trestné činy násilnej kriminality začlenené do skupiny všeobecnej kriminality. Zo sémantického výkladu prívlastku, ktorý je využívaný vo vzťahu ku špecifikácii kriminality vyplýva, že (*vo vedných disciplínach kategórie - všeobecná kriminalita*) pre tento druh trestných činov sa predpokladá typický *„všeobecný“* charakter ich javových vlastností a podstaty. Tieto vlastnosti vymedzujú identitu odrazov, informácií, systémov, ktoré vznikajú konkrétnym konaním subjektu v jednotlivých štádiách pri páchaní trestných činov v určitých situáciách.

Ak uvedené rešpektujeme, je možné konštatovať, že do systémového modelu metodologickej kategórie *„všeobecná kriminalita“* je možné zatriediť trestné činy, ktorých znaky skutkovej podstaty sú definované univerzálne vymedzenými vlastnosťami.

Z tohto hľadiska vlastností jednotlivých znakov skutkovej podstaty trestných činov všeobecnej kriminality sú vymedzené širokospektrálne, osobitne:

- ✓ „*týkajú sa všetkých (subjekt, poškodený - obeť), sú súčasťou spoločenskej väčšiny (bez výnimočného postavenia),*
- ✓ *ich objekty tvoria najdôležitejšiu, univerzálnu nevyhnutnú súčasť trestnoprávnej ochrany individuálnych ľudských a občianskych vzťahov (ich dominancia je v systéme ochrany základných práv a slobôd evidentná),*
- ✓ *univerzalitou, ktorá je evidentná v kriminálnych situáciách určených miestom a časom ich páchania a spáchania (miesto, čas),*
- ✓ *vymedzenými kompetenciami, miestnou a vecnou príslušnosťou pri zabezpečovaní ich poznania*.“ [22]

Túto skutočnosť rešpektuje policajná prax osobitne v registrácii evidenčno-štatistickom systéme kriminality.[23] Na základe výsledkov analýzy tejto registrácie je možné uviesť, že dynamika stavu násilnej kriminality v období rokov 2006 - 2021 má kolísavú tendenciu vývoja. V roku 2006 násilná kriminalita predstavovala 9,43 % na celkovej kriminalite a v porovnaní s rokom 2021 je podiel násilnej kriminality na celkovej kriminalite 8,98 %.

Počet evidovaných trestných činov násilnej kriminality sa znížil z 10 896 skutkov v roku 2006 na 5 637 skutkov v roku 2014. Odlišný vývoj bol zaznamenaný v roku 2015, kedy sa počet trestných činov mierne zvýšil na 5 686 skutkov a v roku 2016 daný trend pokračoval, v ktorom počet trestných činov stúpol na 6 382 skutkov. Od roku 2017 má násilná kriminalita klesajúci trend vývoja zo 6 132 skutkov na 5 540 skutkov v roku 2019. Daný klesajúci trend násilnej kriminality pokračoval aj v rokoch 2020 a 2021, kedy počet trestných činov klesol z 5 280 skutkov na 4 575 skutkov (viď Graf 1). Najvyšší počet trestných činov násilnej kriminality bol evidovaný v roku 2006 (10 896 skutkov) a najnižší počet trestných činov bol evidovaný v roku 2021 (4 575 skutkov).

Pre násilnú kriminalitu je typická pomerne vysoká úroveň objasňovania. V roku 2006 bola úroveň objasňovania násilnej kriminality 68,6 %. Najvyššia úroveň objasňovania násilnej kriminality bola v rokoch 2016 - 2018, ktorá sa pohybovala v rozpätí od 76,01 % až do 76,34 %. Najnižšia úroveň objasňovania násilnej kriminality bola v roku 2006 (68,60 %) a v roku 2008 (69,72 %), v uvedených rokoch klesla pod 70 %. V roku 2021 bola úroveň objasňovania násilnej kriminality 74,10 %.

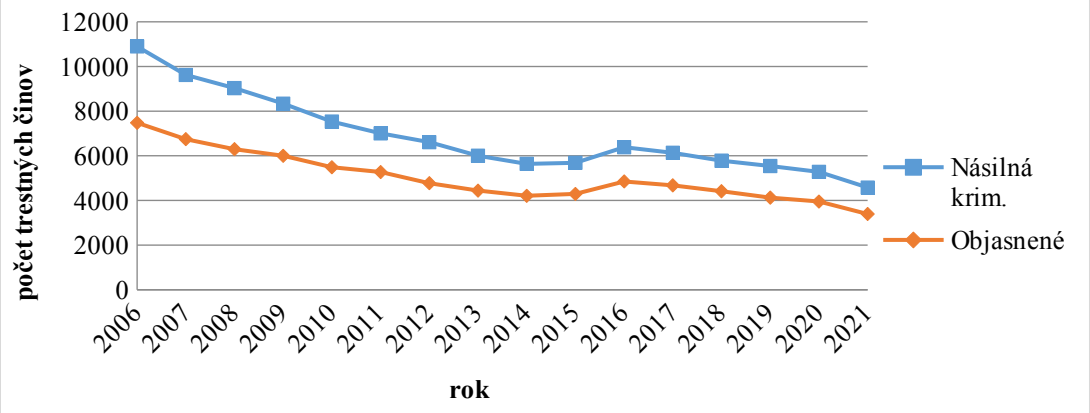
[22] LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*, s. 80.

[23] Evidenčno-štatistický systém kriminality je informačný systém využívaný v policajnej praxi, ktorý sústreďuje oznámenia o podozrení zo spáchania trestných činov, údaje o trestných činoch a údaje o známom páchateľovi.

Index násilnej kriminality počas sledovaného obdobia klesal z 20 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2006 na 8,4 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2021.

Počet evidovaných páchateľov násilnej kriminality v období rokov 2006 - 2021 sa pohybuje v rozpätí od 3 885 páchateľov do 8195 páchateľov. Najvyšší počet páchateľov násilnej kriminality bol evidovaný v roku 2006 a najnižší počet páchateľov násilnej kriminality bol evidovaný v roku 2021. Z pohľadu vekových kategórií páchateľov dominujú dospelí páchatelia násilnej kriminality. Maloletí páchatelia sa v nízkej miere podieľajú na páchaní násilnej kriminality. Oproti nim, mladiství páchatelia páchajú násilnú kriminalitu vo výrazne vyššej miere.

Graf 1 Vývoj násilnej kriminality v Slovenskej republike v období rokov 2006 - 2021

Zdroj: vlastné spracovanie z evidenčno-štatistického systému kriminality.

Z hľadiska štruktúry vychádzame z pomenovania daných trestných činov z evidenčno-štatistického systému kriminality, ktoré sa v niektorých prípadoch odchyľuje od názvu skutkových podstát Trestného zákona. Do násilnej kriminality z policajného hľadiska sú zaradené nasledujúce trestné činy, a to konkrétne samovraždy (v zmysle Trestného zákona je to trestný čin účasť na samovražde v zmysle § 154), rôzne druhy vrážd (napríklad úkladné vraždy, lúpežné vraždy, vraždy s rasovým motívom a pod.), nedovolené prerušenie tehotenstva, únos a opustenie dieťaťa, lúpež, násilie na verejnom činiteľovi v zmysle Trestného zákona je trestný čin útoku na verejného činiteľa § 323), úmyselné ublíženie na zdraví, zabitie, násilie proti skupine obyvateľov, hanobenie národa, rasy a presvedčenia, podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej neznášanlivosti, nebezpečné vyhrážanie, vydieranie, hrubý nátlak, týranie blízkej a zverenej osoby, porušovanie domovej slobody, vydieračský únos, ostatné násilné trestné činy. Z uvedených trestných činov sme vybrali najčastejšie páchané trestné činy v roku 2021 na území Slovenskej republiky. Následne sme zistili, že trestný čin úmyselné ublíženie na zdraví predstavuje najvýraznejší podiel, a to 56 % na celkovom počte trestných činov násilnej kriminality. Na celkovom počte trestných činov násilnej kriminality tvorí trestný čin lúpeže podiel 14 %. Trestný čin násilie na verejnom činiteľovi predstavuje podiel 12 % na celkovom počte trestných činov násilnej kriminality a trestný čin násilie na verejnom činiteľovi – policajtovi, predstavuje podiel 9 % na celkovom počte trestných činov násilnej kriminality. Nízky podiel na celkovom počte trestných činov násilnej kriminality tvoria trestné činy rasovomotivované a extrémizmus (4 %), trestný čin vraždy (3 %) a trestné činy zaradené pod organizovaný zločin (2 %). Pri detailnejšej analýze sme sa zamerali iba na vybrané trestné činy, ktoré sú z hľadiska závažnosti a početnosti podľa nášho názoru považované za najvýznamnejšie. Do tejto skupiny sme zaradili trestné činy vraždy, lúpeže a úmyselné ublíženie na zdraví.

Trestný čin vraždy je z hľadiska početnosti málo frekventovaným trestným činom, ale z hľadiska závažnosti je považovaný za najzávažnejší trestný čin, ktorý ohrozuje najvýznamnejší chránený záujem - život jedinca alebo skupiny osôb. Dynamika stavu evidovaných trestných činov vrážd v sledovanom období rokov 2006 - 2021 má kolísavý trend vývoja. Od roku 2006 až do roku 2011 sa počet trestných činov vraždy pohyboval v rozpätí od 89 evidovaných skutkov do 96 evidovaných skutkov. V roku 2012 počet trestných činov vraždy klesol na 75 skutkov, avšak v roku 2013 počet stúpol na 78 skutkov. V roku 2014 počet klesol na 72 skutkov a prudký pokles bol zaznamenaný aj v roku 2015 kedy bolo evidovaných 48 skutkov. V roku 2016 počet trestného činu vraždy stúpol na 60 skutkov a v nasledujúcom roku opäť počet stúpol na 80 skutkov. V roku 2018 počet klesol na 67 skutkov a v roku 2019 počet stúpol na 76 skutkov. V roku 2020 počet klesol na 63 evidovaných skutkov a v roku 2021 počet klesol na 55 evidovaných trestných činov. Najvyšší počet trestných činov vraždy bol evidovaný v roku 2011 (96 skutkov) a najnižší počet trestných činov vraždy bol zaznamenaný v roku 2015 (48 skutkov).

Úroveň objasňovania trestného činu vraždy v roku 2006 bola 64 % a následne v roku 2007 sa zvýšila na 78,7 %. V roku 2008 úroveň objasňovania klesla na 73,4 % , ale v roku 2009 prudko stúpla na 85,71 %. Následne v roku 2010 prudko klesla na 71,91 %. V roku 2011 bola úroveň objasňovania 73,96 %. Od roku 2012 do roku 2015 úroveň objasňovania trestného činu vraždy nepresiahla 70 %. V roku 2016 úroveň objasňovania bola 71,67 % a v roku 2017 klesla na 48,75 %. V roku 2018 úroveň objasňovania stúpla na 68,66 % a následne nárast bol zaznamenaný aj v nasledujúcich rokoch, a to konkrétne v roku 2019 (76,32 %), v roku 2020 (79,37 %). V roku 2021 úroveň objasňovania klesla oproti predchádzajúcemu roku na 76,36 %. Najvyššia úroveň objasňovania trestného činu vraždy bola v roku 2009, a to konkrétne 85,71 %. Najnižšia úroveň objasňovania trestného činu vraždy bola v roku 2017, a to konkrétne 48,75 %.

Počet evidovaných páchateľov trestného činu vraždy v Slovenskej republike sa pohyboval v sledovanom období v rozpätí od 48 páchateľov do 106 páchateľov. Z pohľadu vekových kategórií páchateľov dominujú dospelí páchatelia. V nízkej miere sa na páchaní trestného činu vraždy podieľajú mladiství a maloletí páchatelia. Najvyšší počet páchateľov trestného činu vraždy bolo v roku 2011 a najnižší počet páchateľov trestného činu vraždy bol v roku 2015.

Trestný čin úmyselné ublíženie na zdraví zaraďujeme k najpočetnejším skutkom páchaným v oblasti násilnej kriminality v Slovenskej republike. V období rokov 2006 - 2021 počet evidovaných trestných činov úmyselného ublíženia na zdraví klesal z 3 200 trestných činov (v roku 2006) na 1 131 trestných činov (v roku 2021). Úroveň objasňovania trestného činu úmyselného ublíženia na zdraví sa v období rokov 2006 - 2021 pohybovala v rozpätí od 62,8 % do 77,4 %. Najnižšia úroveň objasňovania daného trestného činu bola v rokoch 2006 a 2007 (62,8 %) a najvyššia úroveň objasňovania bola v roku 2011 (77,4 %).

Počet evidovaných páchateľov trestného činu úmyselného ublíženia na zdraví v Slovenskej republike mal kolísavý trend vývoja. Najnižší počet evidovaných páchateľov bol v roku 2021 (1 031 páchateľov) a najvyšší počet evidovaných páchateľov bol v roku 2006 (2 578 páchateľov). Z hľadiska vekových kategórií páchateľov, najpočetnejšiu skupinu tvoria dospelí páchatelia trestného činu úmyselného ublíženia na zdraví. Druhú najpočetnejšiu skupinu evidovaných páchateľov tvoria mladiství páchatelia. Maloletí páchatelia sa v nízkej miere podieľajú na páchaní trestného činu úmyselného ublíženia na zdraví.

Index trestného činu úmyselného ublíženia na zdraví počas sledovaného obdobia klesal z 5,8 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2006 na 2,3 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2021.

Trestný čin lúpeže „*je zaradený do násilnej kriminality najmä z dôvodu, že smeruje nielen proti fyzickej integrite jedinca, ale taktiež aj proti majetku cudzej osoby. Dominujúcim prvkom, ktorý vstupuje do popredia v prípade spáchania tohto deliktu je násilie. Použitie násilia zvyšuje spoločenskú nebezpečnosť a závažnosť spáchaného činu*.“[24]

Počet evidovaných trestných činov lúpeží od roku 2006 klesal z 1 594 trestných činov na 851 trestných činov v roku 2011. V roku 2012 ich počet stúpol na 974 trestných činov. V roku 2013 počet trestných činov lúpeží klesal z 836 trestných činov na 469 trestných činov v roku 2017. V roku 2018 ich počet stúpol na 475 evidovaných trestných činov, ale v roku 2019 ich počet klesol na 410 trestných činov. V roku 2020 ich počet klesol na 325 evidovaných trestných činov a v roku 2021 ich počet klesol na 289 evidovaných trestných činov. Najvyšší počet trestných činov lúpeže bol evidovaný v roku 2006 (1 594 skutkov) a najnižší počet trestných činov lúpeže bol zaznamenaný v roku 2021 (289 skutkov). Úroveň objasňovania trestného činu lúpeže sa pohybuje v rozpätí od 48,5 % do 76,47 %. Najnižšia úroveň objasňovania trestného činu lúpeže bola v roku 2006 (48,5 %) a najvyššia úroveň objasňovania bola v roku 2021 (76,47 %).

Index trestného činu lúpeže počas sledovaného obdobia klesal z 2,9 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2006 na 0,6 trestných činov pripadajúcich na 10 000 obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2021.

Počet páchateľov trestného činu lúpeže mal kolísavú tendenciu vývoja. Najnižší počet evidovaných páchateľov bol v roku 2021 (344 páchateľov) a najvyšší počet evidovaných páchateľov bol v roku 2009 (1 011 páchateľov). Z hľadiska vekových kategórií páchateľov, najpočetnejšiu skupinu tvoria dospelí páchatelia trestného činu lúpeže. Druhú najpočetnejšiu skupinu evidovaných páchateľov tvoria mladiství páchatelia. Maloletí páchatelia sa v nízkej miere podieľajú na páchaní trestného činu lúpeže.

3 Kazuistiky – vybrané trestné činy násilnej kriminality

S vývojom spoločnosti sa rozvíja aj páchanie násilia, či už z hľadiska foriem násilia páchaného v spoločnosti, v komunitách či iných uzatvorených kolektívoch a skupinách, alebo z hľadiska územného rozloženia násilia páchaného medzi štátmi, v štátoch, v krajoch či okresoch, alebo v iných územných jednotkách danej krajiny. V súčasnosti sú niektoré prejavy násilného správania čoraz latentnejšie a práve táto skutočnosť ovplyvňuje najmä pocit bezpečia jednotlivca. S násilnou kriminalitou súvisia javy, ktoré sa objavujú v spoločnosti a vo väčšej či v menšej miere ohrozujú jedinca. K takýmto javom môžeme zaradiť napríklad vandalizmus, nebezpečné prenasledovanie, šikanovanie či kyberšikanovanie.

3.1 Vandalizmus v štruktúre násilnej kriminality

Vandalizmus je špecifickým typom agresívneho správania pozorovaného u ľudí a môžeme ho charakterizovať ako deštruktívne a likvidačné správanie sa, ktoré neprináša páchateľovi žiadne materiálne obohatenie. Dané správanie nemusí byť špecificky motivované, ale ide o nevypočítateľný, pre okolie nezmyselný a svojvoľný násilný akt voči bezbrannému terču. Násilný útok s určitosťou vzbudzuje šok a pozornosť okolia a v tej chvíli to páchateľovi prináša o to väčší pocit uspokojenia. Terč útoku – obeť vandalizmu sa vyznačuje bezbrannosťou, ľahkou dostupnosťou a nekladením žiadneho odporu. Správanie páchateľa zamerané na ničenie a poškodzovanie smeruje či už voči neživým objektom (napríklad lavičky v parku, zaparkované autá, náhrobky na cintorínoch, zástavky dopravných prostriedkov a pod.), ako aj voči živým tvorom (napríklad vtáky, mačky, psy, kone a pod.).

[24] GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie,* s. 279.

Zdanlivo nemotivované ubližovanie zvieratám je považované za špecifický druh vandalizmu.[25]

Na základe uvedeného je možné povedať, že hlavným znakom vandalizmu, ktorý je páchaný jednotlivcom alebo skupinou osôb, je iracionalita konania. Ničenie neživých objektov nemá racionálny základ a z tohto dôvodu vidíme ďalšie rozlišovacie kritérium, ktorým je motivácia k daným skutkom. Motiváciu k páchaniu vandalizmu môžeme vidieť vo viacerých faktoroch. Prvým faktorom je pocit nudy a prázdnoty jedinca. Druhým faktorom je pociťovanie vlastného potešenia, či potreba odreagovať sa. Tretím faktorom je potreba stať sa členom skupiny a demonštrovať vlastnú silu či prevahu nad ostatnými členmi skupiny. Štvrtým faktorom je spôsob získania záujmu eroticky príťažlivej osoby. Piatym faktorom je snaha začleniť sa do delikventnej subkultúry, ktorá pácha aj ďalšie sociálno-patologické javy. Šiestym faktorom je potreba potvrdenia vlastnej hodnoty a prejavuje sa najmä u spoločensky neprijímaných osôb. Z hľadiska veku páchateľov môžeme vidieť, že vandalizmu sa dopúšťajú najmä mladistvé a mladé dospelé osoby.[26]

Kazuistiky - trestné činy násilnej kriminality spájané s vandalizmom

Vandalizmus je stále aktuálna problematika a môžeme to sledovať aj v období posledných mesiacov, kedy boli zaznamenané viaceré prípady vandalizmu napríklad na kultúrnych pamiatkach, historických budovách, cintorínoch či pamätníkoch v rámci celého územia Slovenskej republiky. Následne poukážeme na tri prípady vandalizmu, ktoré boli spáchané v priebehu mesiaca marec tohto roku.

Prvý prípad sa odohral na pamätníku sovietskych vojakov na Slavíne v Bratislave. Neznámy páchateľ modrou a žltou farbou natrel schody, stĺpy pamätníka, ako aj priestor pred ním. Bratislavský krajský policajný hovorca uviedol, že *„týmto konaním páchateľ spôsobil na veci, ktorá ako pietne miesto v zmysle ustanovení Trestného zákona požíva ochranu podľa osobitného predpisu, škodu v doposiaľ presne nezistenej výške, ktorá bude predmetom ďalšieho dokazovania“*. Policajný zbor začal v tejto súvislosti trestné stíhanie vo veci trestného činu poškodzovania cudzej veci.[27]

Druhý prípad bol spáchaný v Novom meste nad Váhom v obci Bošáca. Neznámy páchateľ poškodil národnú kultúrnu pamiatku. Trenčianska policajná hovorkyňa uviedla, že konkrétne ide o *„sochu vojaka so samopalom, umiestnenú na spoločnom hrobe sovietskej armády v miestnej časti Grúň, ktorú páchateľ pomaľoval žltou a modrou farbou a pridal aj nápis v ukrajinskom jazyku“*. Policajný zbor začal trestné stíhanie vo veci trestného činu poškodzovania cudzej veci.[28]

Tretí prípad sa stal vo Svidníku. Neznámy páchateľ poškodil pamätník sovietskej armády, ktorý sa nachádzal v areáli Vojenského múzea. Prešovská krajská policajná hovorkyňa uviedla, že *„na pamätníku je viditeľná modrá a žltá farba a v strede je socha pomaľovaná červenou farbou.“*[29]

[25] ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*, s. 192 - 193.

[26] FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie - závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*, s. 56.

[27] BRATISLAVSKÉ NOVINY, *Niekto natrel pamätník sovietskych vojakov na Slavíne žltou a modrou farbou*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.bratislavskenoviny.sk/policia/70652-v-zltomodrych-farbach-skoncilo-aj-pietne-miesto-niekto-poskodil-pamatnik-slavin.

[28] MY TRENČÍN, *Neznámy páchateľ pomaľoval sochu vojaka v Bošáci žltou a modrou farbou*. [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://mytrencin.sme.sk/c/22870056/neznamy-pachatel-pomaloval-sochu-vojaka-v-bosaci-zltou-a-modrou-farbou.html.

[29] THE WORLD NEWS, *Pamätník Sovietskej armády vo Svidníku niekto pomaľoval modrou, žltou a červenou farbou*. [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://theworldnews.net/sk-news/pamatnik-sovietskej-armady-vo-svidniku-niekto-pomaloval-modrou-zltou-a-cervenou-farbou-foto.

V uvedených prípadoch bol páchateľ vyhodnotený ako neznámy, aj z dôvodu aktuálneho priebehu vyšetrovania daných prípadov. Následne môžeme iba predpokladať motiváciu páchateľov skutkov aj z hľadiska predmetov útoku a výberu farebnej kombinácie, ktorá bola modrá a žltá farba, symbolizujúca štátnu vlajku Ukrajiny. Z následného usudzujeme, že motívom konaní mohla byť ruská invázia na Ukrajinu a prebiehajúci vojenský konflikt.

3.2 Nebezpečné prenasledovanie

Nebezpečné prenasledovanie (*stalking*) je frekventovane definovaný ako sústavné (systematické) a excesívne (t. j. evidentne vybočujúce z normy) obťažovanie druhej osoby prejavmi nevyžiadanej a zaslepenej pozornosti, podporené údajným alebo skutočným obdivom, nenávisťou alebo pomstou, ktorá znižuje kvalitu života danej osoby a ohrozuje jej bezpečnosť. Uvedená definícia v sebe zahŕňa základné prvky nebezpečného prenasledovania, a to dlhodobosť prenasledovania a obťažovania osoby, naznačená alebo výslovná hrozba a zámer poškodiť, zastrašiť či vyvolať silný emočný stres.[30] V danom prípade nie je dôležité či správanie páchateľa nebezpečného prenasledovania je motivované údajnými pozitívnymi alebo negatívnymi emóciami, keďže vždy zahŕňa porušovanie privátnej sféry obete.

Správanie páchateľov nebezpečného prenasledovania je po javovej stránke rozmanité a niekedy ich samotná aktivita nespĺňa určujúce znaky nebezpečného prenasledovania. Z tohto dôvodu je dôležité posudzovanie celkovej skladby a reťazenia týchto aktivít. K typickým spôsobom správania sa páchateľa môžeme zaradiť pokusy o kontaktovanie obete, vyhľadávanie fyzickej blízkosti obete a sledenie, osočovanie, nátlak a psychické ničenie obete, pokusy či kontaktovanie obete prostredníctvom tretích osôb, fyzické násilie. Obeťou nebezpečného prenasledovania môže byť ktokoľvek bez ohľadu na vek, pohlavie či sociálny status, kultúrne zázemie či sexuálnu orientáciu. Obeť je správaním páchateľa silne traumatizovaná, čo jej spôsobuje fyzickú a psychickú ujmu.[31]

Z kriminologického hľadiska, nebezpečné prenasledovanie viacerí autori zaraďujú do mravnostnej kriminality s odvolávaním sa na sexuálny podtext prenasledovania osoby. Na základe správania páchateľa môžeme pri nebezpečnom prenasledovaní vidieť aj motiváciu v získaní kontroly nad životom obete, či rozhodnutie poškodiť či zničiť obeť po psychickej či fyzickej stránke, a tým ohroziť jej život a zdravie. Z daného môžeme vidieť opodstatnenosť zaradenia nebezpečného prenasledovania do násilnej kriminality. V Slovenskej republike je uvedené správanie trestnoprávne postihnuteľné v zmysle § 360 písm. a) Trestného zákona v znení neskorších predpisov, a to konkrétne ako trestný čin nebezpečné prenasledovanie s účinnosťou od 01.09.2011. V roku 2012 bol počet evidovaných trestných činov nebezpečného prenasledovania 121 skutkov a v roku 2012 ich počet klesol na 106 evidovaných skutkov. V roku 2014 ich počet stúpol na 147 evidovaných skutkov a v roku 2015 ich počet klesol na 138 evidovaných skutkov. V roku 2016 ich počet stúpol na 183 skutkov a v roku 2017 ich počet klesol na 176 evidovaných skutkov. V roku 2018 ich počet klesol na 165 evidovaných skutkov a v roku 2019 ich počet klesol na 166 skutkov. V roku 2020 ich počet klesol na 138 evidovaných skutkov a v roku 2021 ich počet stúpol na 145 evidovaných skutkov. Úroveň objasňovania nebezpečného prenasledovania sa pohybovala v období rokov 2012 – 2021 v rozpätí od 66,12 % do 81,82 %. Najvyššia úroveň objasňovania bola v roku 2017 a najnižšia miera objasňovania bola v roku 2012. Z pohľadu vekových kategórií páchateľov dominujú dospelé osoby.

---

[30] GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie,* s. 289 - 290.

[31] ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právniky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí*, s. 60 a 82.

Kazuistiky – nebezpečné prenasledovanie

Prvý prípad - L. T. (muž, 33 rokov) je obžalovaný z prečinu nebezpečného prenasledovania. Daného činu sa mal podľa obžaloby dopustiť tak, že v období medzi rokmi 2009 - 2012 posielal poškodenej I. N., známej modelke, elektronické správy, že sa mu páči, že sa s ňou chce zoznámiť a naliehal na osobné stretnutie sa. Po tom, čo správy poškodená ignorovala, L.T. sa začal jej a jej známym vyhrážať. Taktiež telefonoval jej príbuzným, posielal jej balíky, čo u poškodenej vzbudilo dôvodnú obavu o jej život a zdravie, ako aj o život a zdravie príbuzných osôb.[32]

Druhý prípad – G. M. (muž, 39 rokov) je obvinený z nebezpečného prenasledovania. Obvinený posledné tri roky prenasledoval poškodenú Z. P. a nepretržite ju oslovoval prostredníctvom telefonátov, sms správ, chodieval pod byt poškodenej a vyzváňal jej, ako aj vyžadoval si osobné stretnutie a návštevu jej detí. G. M. poznal poškodenú Z. P. od študentských čias, poznal aj jej manžela, navštevoval ich a pomáhal im. Podľa tvrdenia G. M. mu Z. P. počas rozvodového konania často naznačovala, že to bude on, ktorý sa o ňu postará. G. M. sa o Z. P. zaujímal a všetko robil iba pre ňu, lebo ju veľmi ľúbi a nemyslí si, že by jej svojim správaním nejakým spôsobom ubližoval.[33]

Na základe uvedeného je možné v prvom analyzovanom prípade vidieť typický príklad distálneho nebezpečného prenasledovania, ktoré predstavuje obťažovanie a prenasledovanie na diaľku. Páchateľ – prenasledovateľ nevstupuje do osobného kontaktu s obeťou. Do tohto druhu nebezpečného prenasledovania môžeme zaradiť napríklad posielanie darčekov, telefonovanie či iné druhy obťažovania obete. Opakom tohto správania páchateľa je proximálne nebezpečné prenasledovanie, ktoré je uvedené v druhej kauzuistike. Tento druh nebezpečného prenasledovania zahŕňa všetky aktivity zahŕňajúce priamy až blízky kontakt s obeťou. Správanie páchateľov sa prejavuje vo forme zanechania správ v zamestnaní, postávania pred bytom obete, vniknutia do bytu či zamestnania obete a pod.[34]

S rozvojom digitálnych technológií aj nebezpečné prenasledovanie nadobudlo novú formu, a to kyberstalking - nebezpečné elektronické prenasledovanie. V tejto verzii stalkingu hlavnú úlohu zohrávajú informačné a komunikačné technológie, ktoré sú využívané zo strany páchateľa k dlhodobému, opakovanému a stupňujúcemu sa kontaktovaniu obete s cieľom úmyselne u nej vyvolať pocit strachu o svoje súkromie, zdravie či život. Páchateľ zisťuje, aké veci dokážu obeť rozrušiť a následne túto informáciu používa k ďalšiemu obťažovaniu osoby. Spôsoby prenasledovania kyberstalkera sú realizované prostredníctvom telefonických hovorov, posielania e-mailových správ, posielania krátkych textových správ, opakovaného komentovania príspevkov obete na sociálnych sieťach, vkladania príspevkov na profily sociálnych sietí obete, krádeže identity obete, kontaktovania obete pod falošnou identitou, monitorovania počítača obete špeciálnymi programami, zverejňovania informácií zo života obete, obťažujúceho kontaktovania blízkych osôb obete a pod.[35]

Kazuistiky – nebezpečné elektronické prenasledovanie

---

[32] HERETIK, A. *Forenzná psychológia,* s. 319.

[33] IZÁKOVÁ, Ľ., ANDRÉ, I., GRONSKÝ, M. *Stalking a jeho forenzno-psychiatrické posudzovanie*, s. 11.

[34] ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právniky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí*, s. 77.

[35] INTERNETOM BEZPEČNE, *Kyberstalking* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking/.

Prvý prípad - A. M. (žena, 45 rokov) sa po dlhodobom a ku koncu nefungujúcom manželstve rozhodla podať žiadosť o rozvod. Dôvodom rozvodu bola intenzívna žiarlivosť jej manžela P. R., ktorý ju neustále upodozrieval a k tomuto rozhodnutiu ju nepriamo „donútil". Manžel P. R. ju často obviňoval, že má mimomanželský vzťah s iným mužom a vo svojom rozhodnutí sa utvrdzoval vždy, keď A. M. odišla z domu. Rozhodnutie o podaní žiadosti o rozvod manžel P. R. pociťoval veľmi problematicky a za dôvod rozvodu považoval manželkin mimomanželský vzťah. A. M. si v tomto období začala na manželovi všímať, že v rozhorčení jej viackrát povedal o skutočnostiach, ktoré vedela iba ona sama, a to konkrétne s kým a o čom si píše na mobilnom telefóne, alebo aké miesta a kedy navštevuje. A. M. s určitým podozrením zašla na políciu a oznámila daný prípad. V rámci preverovania nahláseného prípadu príslušníci Policajného zboru zistili, že A. M. mala v mobilnom telefóne nainštalovanú aplikáciu, ktorá sledovala všetku vykonávanú činnosť na mobilnom telefóne. Pri určení doby nainštalovania danej aplikácie bolo zrejmé, že aplikáciu musel nainštalovať do mobilného telefónu jej manžel P. R., pretože v inkriminovanej dobe boli sami v byte a dáta boli odosielané na e-mailový účet, ku ktorému bol zaznamenaný prístup prevažne z domu A. M.[36]

Druhý prípad - N. V. (žena, 40 rokov) sa o prenasledovaní dozvedela, keď o nej vzniklo sedem internetových stránok, ktoré obsahovali podrobné informácie o jej osobnom živote vrátane jej fotografií a dané informácie boli zdieľané s jej priateľmi, deťmi, ako aj s predchádzajúcimi zamestnávateľmi. Keď N. V. prvýkrát kontaktovala políciu, bolo jej oznámené, že z dôvodu nedostatku dôkazov, nemôže byť páchateľ zadržaný. Trvalo ďalších dvanásť mesiacov, kým bol páchateľ zatknutý a bola mu udelená podmienečná výstraha. Počas tohto obdobia N. V. sa bála vychádzať z domu a trpela úzkosťami. Musela si nájsť nižšie platovo ohodnotenú prácu, v ktorej mala určitú anonymitu a svoje deti musela prehlásiť na inú školu.[37]

Na základe uvedených kazuistík sme dospeli k záveru, že páchateľmi nebezpečného elektronického prenasledovania môžu byť známe osoby (napríklad manželia, bývalí manželia, kolegovia z práce a pod.), ako aj neznámi páchatelia (napríklad obdivovatelia či nepriatelia). Dané prenasledovanie je atraktívnejšie pre širšie spektrum páchateľov, a to najmä z dôvodu, že bez vysokých investícií či nákladov je možné obeť nepretržite obťažovať aj na veľkú vzdialenosť.[38] Pri obetiach hrozí, že sa môžu stať súčasne obeťami nebezpečného prenasledovania ako aj nebezpečného elektronického prenasledovania.

3.3 Sebapoškodzovanie, šikanovanie a kyberšikanovanie

V súčasnosti neexistuje jednotná a ani ucelená definícia, ktorá by charakterizovala termín sebapoškodzovanie. Kriegelová poukazuje na dôvod, že *„je to pravdepodobne preto, že doteraz toto správanie nie je uznané ako samostatný klinický syndróm, a preto je terminológia stále nejednotná."*[39] Sebapoškodzovanie je aktom autoagresie bez vedomého a cieleného zámeru zomrieť. Spôsoby sebapoškodzovania sú rôzne, ale najčastejšie ide najmä o rezné poranenia pokožky (napríklad zápästia, ruky a pod.), škriabanie, pálenie, prejedanie sa, nadmerné cvičenie, nedostatočné stravovanie a pod.

[36] INTERNETOM BEZPEČNE, *Kyberstalking* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking/.

[37] HER MAJESTY'S INSPECTORATE OF CONSTABULARY AND FIRE & RESCUE SERVICES, *Harassment and stalking case studies*[online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/our-work/article/harassment-and-stalking/case-studies/.

[38] ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právniky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí*, s. 63.

[39] NIELSON SOBOTKOVÁ, V. a kol. *Rizikové a antisociálne chovaní v adolescencii*, s. 48.

K motívom sebapoškodzovania môžeme zaradiť široké spektrum dôvodov, ktoré sa vzájomne od seba odlišujú a sú jedinečné pre konkrétnu osobu ako napríklad pocity hnevu na seba samého, pocity úľavy od napätia, vyrovnanie sa so psychickou záťažou, úmrtie, strachy, choroba, šikanovanie, diskriminácia, nízke sebavedomie, ale niekedy aj želanie usmrtiť sa. Z uvedeného vyplýva, že akákoľvek zložitá skúsenosť môže byť pre niekoho motívom k sebapoškodzovaniu.

Ku sebapoškodzovaniu majú sklony najmä osoby pohlavne zneužité, osoby sexuálne či telesne týrané (odmietanie vlastného tela, trestanie vlastného tela a pod.), osoby ženského pohlavia so sklonmi k sebaobviňovaniu, mladí ľudia a osoby s duševnými poruchami bez rozdielnosti v pohlaví.[40] V prípade sebapoškodzovania je páchateľ – agresor a obeť totožná osoba.

Na základe uvedeného je možné uviesť, že sebapoškodzovanie v istých prípadoch môže súvisieť aj so šikanovaním či kyberšikanovaním osoby. Šikanovanie môžeme charakterizovať ako úmyselné a opakované ubližovanie druhej osobe, ktorá sa nemôže alebo nedokáže brániť. Prejavy šikanovania sa objavujú ako slovná agresia (napríklad nadávanie, posmievanie, urážky, vyhrážanie, zosmiešňovanie obete a pod.), fyzická agresia (napríklad bitie, strkanie, ničenie vecí, navádzanie iných na bitku a pod.), psychické manipulovanie a týranie (napríklad vylúčenie zo skupiny, nútenie k posluhovaniu a noseniu rôznych vecí), iná agresia (napríklad poškodzovanie či skrývanie vecí obetí, privlastňovanie si vecí obetí a pod.). K motívom šikanovania môžeme zaradiť napríklad upútanie pozornosti na seba, snaha získať pozíciu moci nad inými, závisť, žiarlivosť, zvedavosť, túžba po vzrušujúcich a nových zážitkoch, tlak kolektívu a pod. V určitých prípadoch môže byť šikanovanie vyhodnotené ako trestný čin krádeže, trestný čin lúpeže, trestný čin vydierania, trestný čin ublíženia na zdraví, trestný čin obmedzovania osobnej slobody, trestný čin krivého obvinenia, trestný čin ohovárania a trestný čin nebezpečného vyhrážania.[41] Útočníkom - agresorom šikanovania môže byť jedinec alebo skupina osôb. Obeťou šikanovania je osoba, ktorá sa nedokáže, alebo nevie brániť cieleným útokom zo strany agresora či skupiny agresorov a nečinnosť obete vo vyššej miere povzbudzuje páchateľov k ďalším atakom.

Z empírie je zrejmé, že šikanovanie sa nevyskytuje iba medzi žiakmi v školskom či rovesníckom kolektíve, ale aj v práci, a to vo forme šikanovania medzi zamestnancami (mobbing), šikanovania nadriadeného voči podriadenému (bossing), šikanovania podriadeného voči nadriadenému (staffing).

Mobbing sa objavuje v zamestnaneckom pomere osôb, ktoré sa nachádzajú v pracovnej hierarchii na rovnakej úrovni. Beňo charakterizuje pojem mobbing prostredníctvom šiestich znakov. Prvým znakom je psychický teror, ktorý sa môže vyskytovať v práci, v škole a na verejnosti. Druhým znakom je uplatňovaná forma agresie a násilia. Konkrétne pri mobbingu prevažuje psychické násilie. Tretím znakom je systematický nátlak, ktorý sa prejavuje v cielených, plánovaných a opakovaných útokoch s cieľom znevážiť či poškodiť povesť osoby – obete. Zneuctenie osoby sa môže týkať jej pracovného výkonu, ako aj jej schopností preukazovaných v práci a pod. Štvrtým znakom je negatívna forma komunikácie, ktorá sa prejavuje napríklad v šírení nepravdivých informácií o osobe, krik či neschopnosť prijať kritiku. Piatym znakom je snaha o vylúčenie či izoláciu osoby. Vyradenie osoby sa môže zameriavať na skupinu, zamestnanie či na verejný život. Šiestym znakom je demonštrácia vlastnej sily a moci, či prevahy. Na pojem mobbing nahliadajú autori aj z inej perspektívy a následne ho charakterizujú ako fiktívne víťazstvo v konkurenčnom boji, snahu o vlastný a často nelegálny prospech, „kultiváciu“ fyzického násilia do násilia psychického, neochotu viesť dialóg, štrukturálnu vadu osobnosti, či už

[40] FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie - závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*, s. 78.

[41] BAGINOVÁ, T., BELUŠKOVÁ, D. *Prevencia kriminality*, s. 21 - 25.

vrodenú alebo získanú, či víťazstvo „kapitálu“ nad demokraciou. Mobbing môže mať aj podobu sexuálneho obťažovania.[42] Agresorom v prípade mobbingu je skupina spolupracovníkov a obeťou je jednotlivec v danom kolektíve.

Bossing je viacerými autormi vnímaný ako podskupina mobbingu a je často definovaný ako mobbing zo „šéfovských poschodí“. Dôvodov bossingu je viacero, a to napríklad od pocitov frustrácie cez obavy z konkurencie až po netoleranciu či závisť. Bossing sa môže prejavovať napríklad ako tzv. rodová nerovnosť na pracovisku či personálny bossing. Bossing sa prejavuje napríklad sťažovaním výkonu práce, zadávaním komplikovaných až nesplniteľných úloh, nedoceňovaním vykonanej práce, neoprávnenou kritikou či privlastňovaním si výsledkov práce podriadeného a pod. Ďalšou podskupinou mobbingu je staffing, pri ktorom ide o útoky podriadeného voči nadriadenému s cieľom eliminovať nadriadeného, vedenie alebo personálnu či podnikovú politiku v zamestnaní.[43]

Fenomén objavujúci sa v poslednom období vo výraznej miere aj v Slovenskej republike je kyberšikovanie. Pri kyberšikanovaní agresor využíva informačno-komunikačné technológie, čo z nášho pohľadu spôsobuje aj vysokú mieru latencie tohto správania. Najčastejšími prejavmi kyberšikanovania je napríklad posielanie urážlivých a zastrašujúcich správ v elektronickej podobe, vyhotovovanie obrazových, zvukových či obrazovo-zvukových záznamov a ich upravovanie a následne zverejňovanie, vytváranie internetových stránok s ponižujúcim či urážajúcim kontextom, zneužívanie cudzieho účtu a krádež identity, vydieranie, obťažovanie a prenasledovanie, prípadne aj provokovanie a napádanie užívateľov na diskusných fórach a pod. Kyberšikanovanie sa vyznačuje viacerými určujúcimi znakmi. Prvým znakom je vysoká miera anonymity agresora, a práve táto skutočnosť zhoršuje podmienky usvedčenia a potrestania páchateľa. Navyše, agresor si môže za veľmi krátke obdobie vytvoriť nové a falošné profily, prostredníctvom ktorých jednoduchšie prenasleduje či obťažuje obeť. Druhým znakom je veľký počet užívateľov internetu, čo môže byť pre agresora povzbudením a súčasne zapôsobením na vysoký počet osôb na jednom mieste, napríklad pri diskusných fórach či sociálnych sieťach. Tento znak tiež napomáha agresorovi stratiť sa v množstve ľudí či príspevkov. Tretím znakom je sila agresora, ktorá sa nezakladá na priamom fyzickom útoku, ale na jeho technickej zdatnosti. Štvrtým znakom je spôsobenie ujmy obeti. V prípade kyberšikanovania je to najmä spôsobenie psychickej ujmy obeti, ktorá môže neskôr prispieť až k fyzickej ujme vo forme sebapoškodzovania, pokusov o samovraždu či dokonaním samovraždy.[44] Z daných znakov vyplýva, že páchateľom kyberšikanovania môže byť ktokoľvek bez ohľadu na vek, pohlavie, sociálno-kultúrny status či iný určujúci znak osoby. V niektorých prípadoch páchateľom môže byť dominujúci jedinec v skupine a inokedy skôr submisívne pôsobiaca osoba v reálnom prostredí. Obeťou kyberšikanovania môžu byť náhodné, ako aj cielene zamerané osoby bez rozdielnosti veku či pohlavia.

V Slovenskej republike figuruje kyberšikanovanie ako samostatná skutková podstata trestného činu nebezpečného elektronického obťažovania v zmysle § 360 písm. b) Trestného zákona v znení neskorších predpisov. Daný trestný čin pribudol do Trestného zákona pomerne nedávno, a to s účinnosťou od 1. júla 2021. Ak by sme porovnali trestný čin nebezpečného prenasledovania v zmysle § 360 písm. a) Trestného zákona v znení neskorších predpisov a trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania v zmysle § 360 písm. b) Trestného zákona v znení neskorších predpisov, zistili by sme, že skutková podstata „*nebezpečného prenasledovania nesleduje ochranu pred kybernetickou šikanou vo všeobecnosti, ale poskytuje ochranu len pred takými prejavmi, ktoré možno považovať za nebezpečné*

[42] BEŇO, P. *Šarmantní násilníci – antimobbingová příručka*, s. 81.
[43] BEŇO, P. *Šarmantní násilníci – antimobbingová příručka*, s. 91 a 98.
[44] HAJDÚKOVÁ, T., BACIBÁL, I. *Ochrana detí vo virtuálnom prostredí*, s 24 - 25.

prenasledovanie, tzv. kyberstalking – vyhrážanie spojené s dlhodobým prenasledovaním, vyhľadávaním osobnej blízkosti, sledovaním a pod. Z uvedeného vyplýva, že trestný čin nebezpečného prenasledovania má za cieľ primárne ochrániť jednotlivca pred prenasledovaním na rozdiel od trestného činu nebezpečného elektronického obťažovania, ktorého účelom je ochrana pred kyberšikanou páchanou inými možnými spôsobmi šikany. Nový trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania nekladie dôraz na prvok prenasledovania, nakoľko v praxi sa kybernetická šikana realizuje aj inými spôsobmi, napríklad obťažovaním, zastrašovaním, krádežou identity, šírením osobným alebo nepravdivých informácií a pod.“[45]

V polovici roku 2021 sa v evidenčno-štatistickom systéme kriminality prvýkrát objavil trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania. Počet evidovaných trestných činov nebezpečného elektronického obťažovania bol 10 skutkov v Slovenskej republike. Následne, keď sa pozrieme na vývoj v jednotlivých krajoch daného trestného činu môžeme vidieť, že najvyšší evidovaný počet daného trestného činu bol v Prešovskom kraji (7 evidovaných skutkov) a najnižší evidovaný počet bol v Trnavskom kraji (1 evidovaný skutok), v Nitrianskom kraji (1 evidovaný skutok) a v Banskobystrickom kraji (1 evidovaný skutok).

Záver

Násilie bolo prítomné od počiatku spoločnosti a s najväčšou pravdepodobnosťou sa v nej bude vyskytovať aj v budúcnosti. Z nášho pohľadu sa budú meniť iba niektoré príčinné faktory, ktoré budú násilie v spoločnosti uľahčovať či podporovať.

Z pohľadu odbornej literatúry v súčasnosti vidíme nejednotnosť termínov vymedzujúcich problematiku násilia a násilnej kriminality, a to nielen v Slovenskej republike, ale aj v zahraničnej odbornej literatúre. Z tohto dôvodu navrhujeme zjednotenie terminológie aspoň v štátoch s podobným pojmoslovím v tejto oblasti ako napríklad v krajinách Európskej únie a pod.

Na základe analýzy zo získaných informácií z evidenčno-štatistického systému kriminality môžeme vidieť, že evidovaný počet trestných činov násilnej kriminality v Slovenskej republike klesá. Daný fakt môžeme vidieť aj na klesajúcom indexe násilnej kriminality, ako aj na indexe najčastejšie páchanom trestnom čine násilnej kriminality - úmyselnom ublížení na zdraví. Z hľadiska vekových skupín páchateľov dominujú najmä dospelí páchatelia, ale na páchaní uvedenej trestnej činnosti sa podieľajú aj mladiství páchatelia. Iba v ojedinelých prípadoch maloletí páchatelia páchajú násilnú kriminalitu. „Novým“ trendom v tejto oblasti je eskalácia brutality činov zaradených do násilnej kriminality z kriminologického pohľadu. Pozitívnou správou je, že niektoré doteraz nesankcionované, ale negatívne druhy správania boli v sledovanom období rokov 2006 - 2021 upravené v Trestnom zákone v znení neskorších predpisov, a to konkrétne nebezpečné prenasledovanie či nebezpečné elektronické obťažovanie.

V súčasnosti sme svedkami viacerých prejavov násilia v Slovenskej republike, ktoré sa výrazne objavujú v latentnej podobe - napríklad nebezpečné prenasledovanie, nebezpečné elektronické prenasledovanie, sebapoškodzovanie či aj šikanovanie a kyberšikanovanie. Následne môžeme iba predpokladať aké novšie formy bude mať násilie v budúcnosti a dokedy bude narastať tolerancia členov spoločnosti voči násilnému a agresívnemu správaniu.

Vychádzame z predpokladu, že páchanie násilnej kriminality vyplýva na jednej strane z osobitných charakteristík páchateľa a na druhej strane z toho, že viaceré prípady násilných trestných činov sú spáchané bez predchádzajúceho premyslenia či prípravy (reaktívnou formou agresie). Z tohto dôvodu je potrebné zamerať preventívne opatrenia na analýzu javu,

[45] VANC, M.; *Trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania*. [online] [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.pravnenoviny.sk/trestny-cin-nebezpecneho-elektronickeho-obtazovania.

ktorému sa bude predchádzať, taktiež na čo najširšiu oblasť spoločnosti pri realizácii preventívnych opatrení orientovaných do budúcnosti a uplatňovanie priamych, ako aj nepriamych preventívnych stratégií zameraných na násilnú kriminalitu, ako aj na ďalšie fenomény s ňou súvisiace.

Tak, ako uvádzame v textovej časti tejto vedeckej štúdie pre potreby praxe a teórie je dôležité, aby javy, ktoré existujú a sú poznateľné, boli konštruktívne (cieľavedome) vymedzené. Práve to vytvára vhodné podmienky pre prijímanie konkrétnych účelových opatrení, ktorými je možné, v súlade s očakávaním, tieto javy ovplyvňovať. Z uvedeného dôvodu, zastávame názor, že nami vymedzená charakteristika násilnej kriminality (kriminologický pohľad) je akceptovateľný práve pre plnenie úloh súvisiacich so zabezpečovaním tohto druhu kriminality. Vo vzťahu k nami riešenej vedeckej úlohe k uvedenému dodávame, že nie je správne, ak trestné činy drogovej kriminality sú začleňované do všeobecnej kriminality. V tomto smere je možné označiť za určitý paradox prístup policajnej praxe, ktorá to nerešpektuje, resp. rešpektuje len z hľadiska nami uvedenej registrácie. Totižto, kontrola trestných činov drogovej kriminality je z hľadiska realizácie legislatívnych, organizačno-radiacich a strategicko-taktických opatrení realizovaná inak ako trestné činy všeobecnej kriminality. Analogicky uvedené je možné vysloviť aj vo vzťahu k vedeckému skúmaniu týchto kategórií. Čo v systémovom vnímaní je veľmi dôležité, predovšetkým vo vzťahu k zabezpečovaniu ochrany práv a slobôd občanov.

Literatúra

BAGINOVÁ, T., D. BELUŠKOVÁ. 2014. *Prevencia kriminality*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 50 s. ISBN 978-80-8052-998-7.

BEŇO, P. 2015. *Šarmantní násilníci – antimobbingová příručka.* Praha: Portál, 198 s. ISBN 978-80-262-0938-6.

BLATNÍKOVÁ, Š., P. FARIDOVÁ, P. ZEMAN. 2014. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 209 s. ISBN 978-80-73338-143-1.

BRATISLAVSKÉ NOVINY, *Niekto natrel pamätník sovietskych vojakov na Slavíne žltou a modrou farbou*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné na internete: https://www.bratislavskenoviny.sk/policia/70652-v-zltomodrych-farbach-skoncilo-aj-pietne-miesto-niekto-poskodil-pamatnik-slavin.

ČÍRTKOVÁ, L. 2008. *Moderní psychologie pro právniky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí.* Praha: Grada Publishing, a.s., 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, L. 2015. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.

FISCHER, S., J. ŠKODA. 2014. *Sociální patologie – závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada Publishing a.s., 2. vud., 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.

GŘIVNA, T., M. SCHEINOST, I. ZOUBKOVÁ a kol. 2019. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5.

HAJDÚKOVÁ, T., I. BACIBÁL. 2015. *Ochrana detí vo virtuálnom prostredí*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave,115 s. ISBN 978-80-8054-654-0.

HER MAJESTY'S INSPECTORATE OF CONSTABULARY AND FIRE & RESCUE SERVICES, *Harassment and stalking case studies* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné na internete: https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/our-work/article/harassment-and-stalking/case-studies/.

HERETIK, A. 2019. *Forenzná psychológia*. Bratislava: Lindeni, 608 s. ISBN 978-80-566-1213-2.

HOLCR, K. a kol. 2008. *Kriminológia*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 401 s. ISBN 978-80-8078-206-1.

INTERNETOM BEZPEČNE, *Kyberstalking* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné na internete: https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking/.

IZÁKOVÁ, Ľ., I. ANDRÉ, M. GRONSKÝ. 2015. *Stalking a jeho forenzno-psychiatrické posudzovanie.* In: Psychiatria pre prax, r. 16, č. 1, s. 10 – 12, ISSN 1335-9584.

KAFKA, J. *K otázke skupinového násilia*. [online] [cit. 2022-03-02]. Dostupné na internete: https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2002/01/02.pdf.

KLIMEK, L. a kol. 2020. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. 1 vyd. Bratislava: Wolters Kluwer SR. 780s. ISBN 978-80-571-0251-9.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2021. *Kriminológia – osobitná časť, 1. diel*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 172 s. ISBN 978-80-8054-890-2.

LISOŇ, M. 2016. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2016, s. 80. 248 s. ISBN 978-80-8054-673-1.

MAREŠOVÁ, A., R. HAVEL, M. MARTINKOVÁ, M. TAMCHYNA. 2015. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 135 s. ISBN 978-80-7338-149-3.

MARTÍNEK, Z. 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a.s., 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.

MAŠLANYOVÁ, D. a kol. 2019. *Trestné právo hmotné*. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 642 s. ISBN 978-80-7380-772-6.

MY TRENČÍN, *Neznámy páchateľ pomaľoval sochu vojaka v Bošáci žltou a modrou farbou.* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné na internete: https://mytrencin.sme.sk/c/22870056/neznamy-pachatel-pomaloval-sochu-vojaka-v-bosaci-zltou-a-modrou-farbou.html.

NIELSON SOBOTKOVÁ, V. a kol. 2014. *Rizikové a antisociální chovaní v adolescencii.* Praha: Grada, 152 s. ISBN 978-80-2474-042-3.

Štatistický výkaz kriminality za obdobie rokov 2006 - 2021. Banská Bystrica, UCEP.

THE WORLD NEWS, *Pamätník Sovietskej armády vo Svidníku niekto pomaľoval modrou, žltou a červenou farbou*. [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné na internete: https://theworldnews.net/sk-news/pamatnik-sovietskej-armady-vo-svidniku-niekto-pomaloval-modrou-zltou-a-cervenou-farbou-foto.

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

VÁLKOVÁ, H., J. KUCHTA, J. HULMÁKOVÁ a kol. 2019. *Základy kriminológie a trestní politiky.* 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 616 s. ISBN 978-80-7400-732-3.

VANC, M. 2021. *Trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania*. [online] [cit. 2022-03-02]. Dostupné na internete: https://www.pravnenoviny.sk/trestny-cin-nebezpecneho-elektronickeho-obtazovania.

Keywords: violent crime, murders, robberies, bodily harm, vandalism, stalking, bullying

Summary

The focus of this paper is the basic terminology used to define violent crime in specialised literature. Violent offences are further described based on the statistical data acquired from the Registration Statistical System of Criminality. Data analysis focuses on the data collected from 2006 to 2021 in the Slovak Republic. In addition, the author concentrates on the phenomena strongly related to violent crime and their prevailing latent potential in the Slovak Republic. The phenomena are illustrated by a number of cases that draw a clearer picture of such behavioural occurrences in society.

mjr. Mgr. Michaela Kiššová, PhD.
Katedra kriminológie
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava
e-mail: michaela.kissova@akademiapz.sk

Recenzenti: prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD., mjr. JUDr. Jaroslav Blatnický, PhD.